

УДК 615:378:573.6

ДОСВІД ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРІВ З ПИТАНЬ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

М.В.Слабий

Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького

Ключові слова: фармацевтична профілактика; післядипломна підготовка провізорів; неперервна освіта

THE EXPERIENCE OF POSTGRADUATE TRAINING OF PHARMACISTS IN PHARMACEUTICAL PROPHYLAXIS

M.V.Slabyu

Lviv National Medical University named after Danylo Halytsky

Key words: postgraduate education of pharmacists; pharmaceutical prophylaxis; continuous education

Implementation of the requirements of Good Pharmacy Practice in the work of pharmacies requires appropriate education and training of pharmacists, including new directions. Pharmaceutical prophylaxis as a component of pharmaceutical care involves interaction of a pharmacist, a patient and, if necessary, a doctor aimed to health protection, life quality improvement, prevention of pathological conditions and diseases. Integral study of issues concerning pharmaceutical care and prevention is the priority areas of educational training of pharmacists, particularly at the postgraduate stage. Learning and teaching materials (monograph, curriculum) for acquiring knowledge of pharmaceutical prevention while providing continuous education of pharmacists have been developed, methodic recommendations for pre-certification cycles of pharmacy professionals have been prepared.

Концепція ВООЗ «Фокус на пацієнта» орієнтована на застосування принципів Належної аптечної практики (GPP), яка включає використання засад фармацевтичної профілактики.

Фармацевтична профілактика – це комплекс заходів, які передбачають взаємодію провізора, пацієнта і при необхідності лікаря, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я, покращення якості життя, попередження виникнення патологічних станів і захворювань, а при їх появі – на профілактику прогресування і погіршення стану пацієнта, рецидиву захворювань та їх переходу у хронічну форму, а також попередження можливих негативних або небажаних наслідків (побічних ефектів, ускладнень, нераціональностей) фармакотерапії. Фармацевтична профілактика є складовою фармацевтичної допомоги. Визначення терміну вперше запропоновано Г.Ю.Яцковою, Б.Л.Парновським у 2006 р. [6]

та було включене до Фармацевтичної енциклопедії України [5].

В Україні розглядається Проект наказу МОЗ України «Про затвердження Настанови «Лікарські засоби. Належна аптечна практика», відповідно до якого провізори (фармацевти) беруть участь у профілактичних заходах з питань зміцнення здоров'я населення і профілактики захворювань [1]. Проводяться дослідження з питань фармацевтичної профілактики для різних категорій населення [2, 4].

З вищенаведених позицій актуальним є поглиблене вивчення елементів фармацевтичної профілактики у системі післядипломної підготовки провізорів різних спеціальностей.

Матеріали та методи

За ініціативи кафедри ОЕФ та технології ліків факультету післядипломної освіти ЛНМУ ім. Данила Галицького у типові навчальні програми та плани передатестаційних циклів провізорів зі спеціальностей «За-

гальна фармація» та «Організація і управління фармацією» (2007) була включена тематика з фармацевтичної опіки з елементами фармацевтичної профілактики.

При вивченні тем з фармацевтичної опіки та профілактики на семінарських заняттях провізори отримують знання з немедикаментозної, первинної, вторинної, третинної фармацевтичної профілактики, а також попередження ускладнень фармакотерапії, яка пов'язана з можливими проявами побічних ефектів, нераціональних взаємодій препаратів, що приймаються одночасно.

Для навчально-методичного забезпечення післядипломної освіти була видана монографія «Фармацевтична профілактика та її кадрове забезпечення» [7]. У ній представлені терміни, класифікація і види фармацевтичної профілактики, що ілюстровано численними прикладами застосування лікарських засобів у конкретних ситуаціях.

Слухачі передатестаційних циклів набувають навичок щодо можливості профілактики:

М.В.Слабий – доктор фармац. наук, професор кафедри організації і економіки фармації та технології ліків Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького

захворювань (симптомів, синдромів), наприклад, гострих респіраторних вірусних інфекцій, атеросклерозу, залізодефіцитної анемії, рахіту у дітей, остеопорозу в похилому віці та ін.; рецидивів і загострень хронічних захворювань, наприклад, алергічного риніту, хронічного гастриту, холецистити, панкреатиту, нападів стенокардії, бронхіальної астми та ін.; гіповітамінозів, дефіциту мікро- та макроелементів, імунodefіциту у дітей, осіб похилого віку, при фізичному і розумовому перенапруженні, у вагітних і матерів, які годують груддю, при нераціональному харчуванні, на фоні вегетаріанської дієти або на етапі реконвалесценції.

Провізор повинен пропагувати здоровий спосіб життя та інформувати населення з питань зміцнення здоров'я та профілактики захворювань, а саме: відмови від тютюнопаління, зловживання алкоголем тощо.

Провізор, знаючи особливості організму кожного постійного відвідувача, разом із лікуючим лікарем є головним джерелом інформаційного забезпечення хворого відносно всіх аспектів раціонального застосування лікарських засобів. На семінарських заняттях провізори оволодівають інформацією, яка диференціюється залежно від мети фармацевтичної профілактики. Провізор повинен рекомендувати, наприклад, застосування препаратів кальцію з профілактичною метою: 1) при недостатній кількості у раціональні молочних продуктів; 2) при підвищеній потребі у кальцію у період вагітності та лактації, активного росту дітей та підлітків, у похилому віці; 3) у період реконвалесценції. З позиції біофармації прийом препаратів кальцію доцільний після обіду та ввечері, так як вночі відбувається прискорене виведення мінеральних солей з ор-

ганізму. У харчовому раціоні слід обмежити продукти, багаті на щавлеву кислоту, клітковину, а також кухонну сіль і каву, які погіршують засвоєння кальцію.

У процесі безрецептурного відпуску лікарських засобів провізор додатково надає хворому (відвідувачу) рекомендації з самодіагностики захворювань на основі відповідних симптомів, робить висновок щодо доцільності самолікування і при необхідності скеровує хворого на консультацію до лікаря; допомагає хворому вибрати лікарський препарат і контролює процес самостійного застосування лікарських засобів.

Значна увага приділяється вивченню питань застосування препаратів рослинного походження та лікарських рослин, які можуть викликати побічні реакції. Наприклад, для вагітних становлять небезпеку корені оману, листя алое, трава материнки та чебрецю, часник. Трава звіробою та квіти цмину можуть бути причиною підвищеного тиску та небезпечними при тромбофлебії [7].

Видане навчально-методичне забезпечення з теоретичних та прикладних аспектів фармацевтичної профілактики було впроваджене в навчальний процес деяких медичних і фармацевтичних навчальних закладів (фармацевтичних факультетів) та практичну діяльність аптекних закладів України [4].

Для забезпечення неперервної освіти провізорів, можливості самостійного опрацювання елементів фармацевтичної профілактики спеціально були опубліковані фрагменти монографії у журналі «Фармацевт-Практик» у 2006-2009 роках [8].

Результати та їх обговорення

Для забезпечення неперервної післядипломної підготовки провізорів тематика з фарма-

цевтичної профілактики включена у навчальні програми передатестаційних циклів та видано навчально-методичне забезпечення з теорії та практики фармацевтичної профілактики, що сприятиме поліпшенню навчального процесу та якості фармацевтичної допомоги населенню.

Такий підхід повинен використовуватися для вирішення актуальної проблеми неконтрольованого (безвідповідального) самолікування за рахунок відпуску провізорами (фармацевтами) з аптек на прохання пацієнтів рецептурних лікарських засобів без рецептів лікарів.

На нашу думку, при розгляді питань фармацевтичної профілактики слід акцентувати увагу студентів на пріоритетності фармацевтичної опіки для конкретного пацієнта у порівнянні з прагненням досягнути високих фінансових показників у реалізації ліків.

Для комплексного розгляду питань Належної аптечної практики доцільно використовувати тематику фармацевтичної профілактики у навчально-виховному процесі в медичних (фармацевтичному) навчальних закладах і післядипломній підготовці.

ВИСНОВКИ

Для впровадження засад Належної аптечної практики у систему діяльності фармацевтичних закладів доцільним є поглиблене вивчення провізорами засад фармацевтичної профілактики. Обґрунтовані та опрацьовані навчально-методичні матеріали з фармацевтичної профілактики (розділи у навчальних програмах, монографія) для засвоєння питань фармацевтичної профілактики у післядипломній підготовці провізорів.

Доцільним є впровадження тематики з фармацевтичної профілактики у навчальний процес студентів фармацевтичних факультетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грінцова О., Зупанець І. // Фармац. кур'єр. – 2013. – №4. – 24-27.
2. Дорикевич К.І. // Новости медицины и фармации. – 2012. – №5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: www.mif-ua.com/archive/article/27192
3. Проект наказу МОЗ України «Про затвердження Настанови «Лікарські засоби. Належна аптечна практика» // Єженедельник Аптека. – 2013. – №874 (3). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: www.apteka.ua/article/196875
4. Садовник О. // Мед. вісник. – 2012. – №14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.medvisnyk.org.ua/content/view/2815/29
5. Слабий М.В. Аналіз стану та шляхи оптимізації системи фармацевтичних кадрів в Україні: Автореф. дис. ... д-ра фармац. наук. – Львів, 2010. – 36 с.
6. Фармацевтична енциклопедія / Голова ред. ради та автор передмови В.П.Черних. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: МОРІОН, 2010. – 1632 с.
7. Яцкова Г.Ю., Парновський Б.Л. // Фармац. журн. – 2006. – №1. – С. 3-9.
8. Яцкова Г.Ю., Слабий М.В., Крамаренко Г.В., Парновський Б.Л. Фармацевтична профілактика та її кадрове забезпечення: Монографія. – Львів: Кварт, 2007. – 198 с.
9. Яцкова Г.Ю., Слабий М.В., Крамаренко Г.В. // Фармацевт-Практик. – 2006. – №3. – С. 10-12.

ДОСВІД ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРІВ З ПИТАНЬ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ**М.В.Слабий****Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького**

Ключові слова: післядипломна освіта провізорів; фармацевтична профілактика; неперервна освіта

Впровадження вимог Належної аптечної практики у роботу аптечних закладів вимагає відповідної освітньої підготовки провізорів, у тому числі з нових напрямів. Фармацевтична профілактика як складова фармацевтичної допомоги передбачає взаємодію провізора, пацієнта і при необхідності лікаря, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я, покращення якості життя, попередження виникнення патологічних станів і захворювань. Інтегральне вивчення питань фармацевтичної опіки та профілактики є актуальним напрямом освітньої підготовки провізорів, особливо на післядипломному етапі. Підготовлене навчально-методичне забезпечення (монографія, програма) для оволодіння знаннями з фармацевтичної профілактики у процесі неперервної освіти провізорів, а також методичні рекомендації для передаттестацийних циклів спеціалістів фармації.

ОПЫТ ПОСЛЕДИПЛОМНОЙ ПОДГОТОВКИ ПРОВИЗОРОВ ПО ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОФИЛАКТИКЕ**М.В.Слабий****Львовский национальный медицинский университет им. Данила Галицкого**

Ключевые слова: последипломное образование провизоров; фармацевтическая профилактика; непрерывное образование

Внедрение требований Надлежащей аптечной практики в работу аптек требует соответствующей образовательной подготовки провизоров, в том числе по новым направлениям. Фармацевтическая профилактика как составляющая фармацевтической помощи предусматривает взаимодействие провизора, пациента и при необходимости врача, направленное на сохранение и укрепление здоровья, улучшение качества жизни, предупреждение возникновения патологических состояний и заболеваний. Интегральное изучение вопросов фармацевтической опеки и профилактики является актуальным направлением образовательной подготовки провизоров, особенно на последипломном этапе. Разработано учебно-методическое обеспечение (монография, программа) для овладения знаниями фармацевтической профилактики в процессе непрерывного образования провизоров, подготовлены методические рекомендации для предаттестационных циклов специалистов фармации.

Адреса для листування: 79010, м. Львів,
вул. Пекарська, 69. Тел. (32) 275-59-56.E-mail: natagri@ukr.netЛьвівський національний медичний університет
ім. Данила Галицького

Надійшла до редакції 13.05.2013 р.